

אישה התקרבה לחיי תורה ומצוות, בעוד בעלה נותר בהשקפתו האחרת. פעם חזר הבן מבית הספר והחל לשוחח עם האימא על השורשים שלהם. האמא סיפרה שאנחנו בנים של אברהם, יצחק ויעקב, נח ואדם הראשון. מאוחר יותר שוחח הבן עם האבא והוא לעג לה. "אל תאמין לסיפורים שלה, אנחנו באנו מהג'נגל, בהתחלה היה קוף, אחר כך נוצר האדם הקדמון ועד שהתפתח האדם המוכר לנו".

הילד התבלבל ושאל את האימא איך זה יכול להיות? - "אל תיבהל", היא ענתה, "אני סיפרתי על המשפחה מהצד שלי ואבא סיפר על המשפחה מהצד שלו..."

היהדות היא דת משפחתית שעוברת מדור לדור. התורה היא לא רק ספר מצוות וחכמה, אלא מסגרת משפחתית שממשיכה מאבות ואימהות לילדיהם. כל סיפורי התנ"ך בנויים בצורה של "אלה תולדות נח ... ואלה תולדות יצחק בן אברהם". אחרי כל סיפור על אדם גדול, מגיע הפרק הבא על הרציפות ההיסטורית אצל הילדים שלו. כך אנו מכירים לפרטי פרטים את המשפחה של אברהם, יצחק, יעקב, עמרם אבי משה, מרים אחותו ואהרן אחיו.

וכאן מגיע הפלא הגדול. ישנה רק חריגה אחת: בין כל גדולי האומה היהודית לדורותיה, יש רק משפחה אחת שהתייעוד שלה נמחק. נעלם. איננו יודעים עליה דבר והיא פשוט נעלמה מהסיקור ההיסטורי: אלו ילדיו של גדול הגדולים, משה רבנו. בעוד שהתורה מספרת בפרוטרוט כיצד משה מעצים את אחיו ואת אחייניו, אהרן, בניו וחור בן מרים, כיצד הוא מושח אותם לכהונה ומקרב את חור שכנראה נועד לעתיד גדול בהנהגה (ורק מת בצעירותו במסירות נפש לאחר שסירב לשתף פעולה בחטא העגל), דווקא ילדיו של משה עצמו – גדול הגדולים שחינך את כל עם ישראל – נעלמו מהאופק. הם לא ירשו את משה כמלמד התורה, וגרוע מכך: נעלמו כליל מהסיקור בתורה.

בואו נראה את הסביבה של משה, כיצד הוא מוקף בבני משפחתו, אבל לא בילדיו שלו.

1. שמות יז, י: ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק ... ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה: והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד – רש"י: חור – בנה של מרים היה וכלב [בן יפונה] בעלה.

שמות כח, א: ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו ואת בני ישראל לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן. ויקרא חגי: ויקרב משה את בני אהרן וילבשם כתנת ויחגר אתם אבנט ויחבש להם מגבעות כאשר צוה ה' את משה

כמה שזה עצוב: הגדולה נשמרת במשפחת משה, הוא תמיד מוקף באחיו ואחייניו, אבל בניו אינם קיימים. תמורתם, מופיע תלמיד זר, יהושע בן נון, שעתידי לרשת אותו. האזכור האחרון לבני משה היה לפני שנות דור, כאשר הגיעו לפגוש אותו בהר סיני, אחרי יציאת מצרים, ומאז נעלמו עקבותיהם.

שמות יג: ויקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה אחר שלוחיה ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם ... ושם האחד אליעזר ... ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלוקים.

והנה הקושיה הפשוטה מפיו של אחד מחשובי רבני גרמניה כמאה שנים לפני המלחמה: **רד"צ** **הופמן:** תמוה הדבר שבהמשך אין מזכירים עוד לא את האישה ולא את הבנים.

ואולם הסיפור מסובך הרבה יותר. אנו מגיעים לפרשת השבוע שלנו, במדבר, ומגלים דבר מדהים: פתאום, אחרי שני חומשים, התורה מזכירה את המילים המפורשות "ואלה תולדות משה", וכולנו מצפים לגלות סוף-סוף מה קרה להם, אבל התורה קוטעת את עצמה וצועדת לכיוון אחר לחלוטין.

נושא הפרשה הוא תולדות בני לוי שהתמנו לשאת את המשכן והתורה פותחת בתולדות ראשי השבט, אהרן ומשה: **במדבר ג,א: ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני: ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר – רש"י: ואינו מזכיר אלא בני אהרן, ונקראו תולדות משה לפי שלימדן תורה, מלמד שכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ביום דבר ה' את משה' – נעשו אלו תולדות שלו שלימד מה שלמד מפי הגבורה.**

היו למשה תולדות, אבל מיהם? **בני אהרן**, שלמדו תורה ממשה. (כך מספר רש"י אודות סדר נתינת התורה, שמשה היה מקבל מצווה מהקב"ה, מלמד אותה לאהרן, לזקנים, ולבני אהרן). וזאת הסיבה שמדגישה כאן התורה 'אלה תולדות אהרן ומשה **ביום דיבר ה' את משה בהר סיני**' - שכן בהר סיני זכה משה כביכול 'למשפחה חדשה'.

והתמיהה בולטת: מה רוצה התורה ללמד בכך שמקשרת את משה עם בני אהרן? ממה נפשו: אם רוצים לספר על תולדות משה - שיספרו, ואם רוצים להתעלם מהם - שיתעלמו ומה מטרת החיבור בין 'תולדות משה' לבני אהרן?

אכן, במקום אחד רומזת התורה כי משה כן ניסה להכניס את ילדיו לתוך ההנהגה. זה לא שהוא זנח אותם חלילה, אלא בהחלט קיווה והפציר בקב"ה למנות את בניו תחתיו, ואולם הקב"ה סירב לכך, וזאת מהטעם הקשה שהם אינם ראויים להיות ממשיכי העברת התורה מדור לדור.

כך לומדים חז"ל בפרשת פנחס: משה מבקש שם מהקב"ה למנות אדם שיירש אותו. וזה די תמוה: מה פתאום מתייחס משה להסתלקותו מהעולם? ולמה דווקא שם? אלא שאחרי שהתורה סיפרה על הלכת בנות צלפחד, לפיה הילדים יורשים את אביהם ואפילו בנות יורשות באין בנים, משה ניצל את העת רצון לבקש שחוק הירושה יחול גם בתוך משפחתו.

במדבר כז: וידבר משה אל ה' לאמר: יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה – במדבר רבה שם – כיון שירשו בנות צלפחד אביהן, אמר משה: הרי השעה שאתבע צרכי. אם הבנות יורשות, בדין הוא שירשו בני את כבודי. אמר לו הקב"ה: 'נוצר תאנה יאכל פריה' (משלי כז יח) – בניך ישבו ולא עסקו בתורה, יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלאות ... כדאי הוא שישמש את ישראל.

התשובה התקיפה של הקב"ה הייתה שאין דמיון בין ירושת צלפחד לירשת משה: ירושת ממון עוברת לילדים ישירות, אבל ירושת תורה עוברת רק לבנים ראויים ואילו בני משה אינם ראויים לכך.

וכמובן שלא צריך להיות מפרש כדי לכאוב את כאבו של משה ולחפש הסבר לכל התסבוכות: 1. איך זה שרבו של ישראל שלימד תורה לעם שלם, לא הצליח למשוך את בניו לתורה? 2. כיצד קרה שמשה היה מחנך 'פחות מוצלח' מאהרן שזכה לראות את בניו יורשים אותו ואילו משה לא זכה? 3. ומנגד, למה חשוב לתורה להדגיש שכן היו למשה "תולדות", אבל אלו בני אהרן?

מדובר בשאלות קשות (לפחות לפי מה שראיתי), המפרשים כמעט ולא עסקו בהן. בכל זאת ניסיתי ללקט כמה רעיונות רבי משמעות שכל אחד מהם חזק בפני עצמו.

ב. המסר הבסיסי של פרשת בני משה הוא חיוני. ההתעלמות מילדיו נועדה להעביר מסר מהדהד: שערי לימוד התורה פתוחים בפני כל אדם, משום שתורת ישראל שייכת לציבור ולא למשפחה. בכל הנוגע ללימוד התורה אין 'נפוטזים' [קדימה לבני משפחה], אלא **כל אחד יכול**. כלשון חז"ל: "כתר תורה עומד מונח וכל הרוצה ליטול יבוא וייטול". התורה נקנית לאוהביה ללא קשר לבית בו צמחו.

ישראל הוכתרו בשלושה כתרים ואולם ישנו הבדל מהותי בין "כתר תורה" ל"כתרי כהונה ומלכות": הכהונה והמלכות עוברות במשפחה. זה לא תלוי בכישרונות אלא בדם, בזרע שבאת ממנו. תורה, לעומת זאת, תלויה באדם ולא בדם. כל אחד יכול, ומנגד, אין ביטוח אפילו לבנו של משה רבנו. סיבת ההבדל היא שהכהונה והמלכות הן **אופי וכישרון**, והאופי והכישרונות **עוברים בתורשה**. אהרן זכה לכהונה משום שהאופי שלו היה "אוהב שלום ורודף שלום", ואכן מובא בספר הזוהר כי כל כוהן בהיסטוריה הוא טיפוס מעורב ואכפתי. נחשוב על הכהנים שאנו מכירים ובדרך כלל הם אינם

טיפוסים סגורים. כוהנים הם טיפוסים מעורבים בין הבריות, עסקנים שנלהבים להגיש עזרה כשצריך, ולכן כוהן צריך להיוולד. צריך פשוט לרשת את תכונות האופי הללו (ראו סיפור בהערה¹).

תורה, לעומת זאת, היא מקצוע, היא **תחום עיסוק**, ומקצוע לא עובר בתורשה. האבא יכול להיות תלמיד חכם והבן יחליט ללמוד עריכת דין, וכך להיפר. משה רבנו העניק תחום עיסוק לילדיו, אבל זה כבר היה תלוי בהם עצמם ולמרבה הצער, הם לא התעניינו במקצוע של אבא. מנגד, גדולי תלמידי החכמים בהיסטוריה באו משום מקום ואביהם היה חסר ייחוס או אפילו גר, כמו הלל הזקן, רבי עקיבא, רבי מאיר, ועד שאומרת הגמרא כידוע שרבי עקיבא עלה אפילו על משה רבנו והיה ראוי שתיתן התורה על ידו (ראו הבהרה בהערה²).

2. נדרים פא: למה אין מצויין ת"ח לצאת מבניהן ת"ח? אמר רב יוסף שלא יאמרו תורה ירושה להם.

רמב"ם הלכות תלמוד תורה ג,א: בשלשה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה זכה בו אהרן... כתר מלכות זכה בו דוד... כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, שנאמר 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב'.

זוהר ג קמה,ב: 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא' (מלאכי ב) - כהן גדול שלמטה נקרא מלאך ה', משום שבא מצד החסד... ולכן לא נמצא כהן שבא מצד הגבורות.

אנו עומדים בערב מתן תורה ואין זמן מתאים יותר להציף את הרעיון הבא: המדרש בתחילת "פרקי דרבי אליעזר" מספר את סיפורו המפורסם של רבי אליעזר בן הורקנוס. הוא גדל בור אצל אבא עשיר והיה חורש עם אחיו את השדה. בגיל 28 הוא הרגיש ריקנות והיה יושב על המחרשה ובוכה. התגלה אליו אליהו הנביא ושאל למה הבכאי? הוא סיפר על רצונו ללמוד תורה. אמר לו אליהו: "לך לירושלים אצל רבן יוחנן בן זכאי". הוא הלך ולמד עד שדברי התורה שלו האירו את העולם.

וכאן עולה שאלה פשוטה: האם זאת הישיבה המתאימה לשלוח בור בן 28?! לבית מדרשו של גדול הדורות, רבן יוחנן בן זכאי?! מדובר בבחור מבוגר שלא יודע לקרוא, לא יודע לומר "מודה אני", ואדם כזה צריך לשלוח לישיבה של בעלי תשובה בטבריה שיעשו עמו את הצעדים הראשונים ויראו אם הוא רציני ולא חוזר לעולמו הקודם? אלא התשובה היא שאליהו הנביא ראה אותו **בוכה** ואין מחסום בפני אדם שבאמת רוצה להתקדם. כשאדם מוכן להשקיע ולהתאמץ – השמים הם הגבול. כבר בן 28 אפשר להכתיר אותו כ"רבי אליעזר בן הורקנוס".

סיפור יפה: גביר העיירה חיפש בחור תלמיד חכם לשאת את בתו. הוא נכנס לישיבה החשובה באותם ימים ושאל את ראש הישיבה מי הבחורים השפיעים? מי נועדו לגדולות? ראש הישיבה אמר בגאווה שכאן כולם גדולים. קשה לו לנקוב בשמו של בחור אחד ולכן הטוב ביותר הוא שהגביר ישוחח בעצמו עם הבחורים וינסה לקטוף ביניהם את העילוי האמתי.

הגביר נקש על הבימה ואמר שהוא מחפש בחור טוב להשקיע בו והוא רוצה לערוך מבחן קצר. הוא העלה סתירה עצומה ברמב"ם וביקש לשמוע תשובה. בית המדרש התעורר לחיים והגאונים ניסו מפה ומשם, אבל זאת הייתה סתירה מוחלטת שאיש לא ידע לפתור אותה. הגביר עזב את האולם

¹ אחת הפעולות הראשונות שחוללו שליחי חב"ד בארצות הברית הייתה קיום "שבתונים" עבור סטודנטים מקמפוסים ברחבי אמריקה. הסטודנטים היו מגיעים לסוף שבוע בשכונת קראון הייטס החדדי"ת, פוגשים את הרבי ונחשפים לאורח החיים היהודי. בשנת תשכ"א הגיעה קבוצה בת עשרים סטודנטים מפנסילבניה וביום חמישי בערב הם נכנסו לפגישת "יחידות" עם הרבי. אחריה ביקש אחד מהם להישאר לשיחה אישית עם הרבי והוא שהה בחדר הקדוש שעה וחצי.

זה היה חריג, הפגישות נמשכו בדרך כלל דקה וקהל גדול עמד בתור אחריו, אבל הרבי עצר את התור והקדיש לו שעה וחצי. כשיצא סיפר למארחיו שהוא כוהן והוא עומד בקשר עם נערה נוכרייה. היא מתכוונת לעבור תהליך גיור, אבל הבעיה היא שהוא כוהן ולא יוכל להתחתן איתה. הוא סיפר לרבי כי בעיניו האיסור הזה הוא מיושן ואין בדעתו לוותר על האהבה ביניהם. הרבי ניסה למנוע אותו בהסברים שונים, אבל הם לא נכנסו לליבו. בשלב מסוים הצביע הרבי על ארונות הספרים שהקיפו את החדר מהגג עד הרצפה ואמר: "תראה, למדתי את כל הספרים הללו, אני בקי בכל אות שכתובה בהן ובכל זאת לא זכיתי להיות כוהן. הקב"ה לא בחר בי. הנשמה שלך נבחרה על ידי הקב"ה למשימה הזו, האם תדחה אותה?!". לאחר זמן הוא ניתק עמה את הקשר.

² כאן דובר לגבי קנין התורה והשגתה, ואולם עדיין צריך לדון לגבי ירושת רבנות כשהבן ראוי לכך, האם יש לו קדימה לאחרים. וכאן למרבית הדעות הוא קודם לאחרים כשהוא ראוי.

מאוכזב וירד לעגלה. לפתע רץ אחריו בחור אחד. הוא אמר: "אני לא אקבל את הבת שלך, אבל מה התשובה על השאלה? היא לא מניחה לי". חיבק אותו הגביר ואמר: "אותך חיפשתי. מה שחשוב הוא הצימאון, התשוקה לדעת והמוכנות להשתגע על המסר ומי שזכה בכך – זכה בכל".

זה בנוגע לילד הרוצה ללמוד, אבל מנגד, כשילד אינו מתעניין בלימוד התורה, כלל לא משנה מי אבא שלו. ולכן ילדיו של משה רבנו שלא התעניינו בתחום של אבא, לא זכו לרשת אותו.

ג. ועדיין הדברים אינם מספקים: עד כאן דיברנו על העובדה שילדי משה לא ירשו מאביהם את האהבה לתורה. אבל התמיהה היא למה באמת לא התעניינו? כיצד יתכן שכל עם ישראל למד את תורת משה ורק הם לא? למה מזלם פחת מכל אדם אחר?

שמעתי פעם רעיון כביר בשמו של הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, ראש ישיבת יצחק אלחנן ומגדולי רבני אמריקה בדור הקודם ואולם לעניות דעתי, יסוד הדברים רמוז במהר"ל מפראג: בני משה היו כעין תיירים בעם ישראל, הם צפו על הכל מבחוץ ולא קיבלו את ההזדמנות **להתנסות** ביהדותם, **להיאבק עליה ולנצח**, ואדם לא מעריך דברים שלא גילה בהם גבורה עצמית.

נחזור אחורה וניזכר בלשון התורה לגבי הגעת יתרו למחנה ישראל (לעיל מקור 1): "וייקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה **אחר שילוחיה** ואת שני בניה", אבל באיזה "שילוחים" מדובר? לאן משה "שלח" את אשתו? [הפרידה הידועה שמדוברת בסוף פרשת בהעלותך הייתה רק אחרי מתן תורה].

מובא במדרש כי זה היה הרגע בו משה התגלה כבעל וכאבא אוהב ומסור. בראשית שליחותו למצרים, כשהוא הגיע בפעם הראשונה ממדין עם אשתו ובניו, פגש אותו אהרן ונבהל: בשביל מה להכניס למצרים משפחה שלא סובלת? וכאן התגלו רחמי הבעל והאב והוא שלח אותם בחזרה למדין.

3. רש"י: 'אחר שילוחיה' - כשאמר לו הקב"ה במדין 'לך שוב מצרימה ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו' ויצא אהרן לקראתו ויפגשהו בהר האלוקים. אמר לו מי הם הללו? אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין ואלו בני. ולהיכן אתה מוליכן? אמר לו למצרים. אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם?! אמר לה: לכי לבית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה.

ואולם הרגע הזה חרץ את גורלם הרוחני: כי נאבדה מהם ההזדמנות לשלם על היהדות שלהם. מה שילד צריך הוא לא ידע, גם לא הנאה, את זה הוא יאסוף לבד במהלך החיים, ילד צריך **להתנסות**, **ליצור ולנצח את עצמו**, הוא זקוק לגלות גבורה ולחשוף את הכוחות העמוקים בו, וילדי ישראל התנסו: הם נאבקו יום אחרי יום במצרים כדי להישאר ייחודיים, ואולם ילדי משה לא זכו לכך. הם הגיעו לראשונה למתן תורה כמו צופים מהצד. שכן משה רבנו כמו אבא טוב, רצה להגן עליהם, לגדל אותם באווירה בטוחה, אבל מי שלא נאבק - גדל אדיש.

וכמה שהמסר הזה חשוב: עלינו להפסיק לרחם על הילדים שלנו. ישנה היום הורות שנקראת 'הורות הליקופטר', הורים שמסוככים על הילדים שלהם ופותרים בשבילם כל בעיה. זה נורא. כי איזה שמחת חיים תהיה לילדים? מה יניע אותם לפעולה? כיצד יכירו את עצמם? תמורת זאת, הורים צריכים לעודד ילדים למצוא בעצמם פתרונות, להניע אותם לצאת מאזור הנוחות ולנצח את עצמם.

יסודו של הרעיון רמוז בדברי המהר"ל מפראג: המהר"ל דן בכך שפרשת הגעת יתרו למחנה ישראל מסתיימת בכך ש"וישלח משה את חותנו", ואחר כך מתחילה פרשת מתן תורה. והתמיהה גדולה: הרי יתרו נשאר עד **שנה אחרי מתן תורה**? כפי שנקרא בעוד שבועיים, שבעשרים באייר כשקמו לעזוב את המדבר, יתרו עזב וחזר לארצו. אז מדוע מכניסה התורה את שילוחי יתרו לפני מתן תורה?

עונה המהר"ל רעיון מיוחד במינו: הדבר בא לבטא את הספקות של משה עצמו. הוא לא הרגיש נוח בנוכחותו של יתרו במתן תורה, שכן יתרו לא יצא ממצרים ומי שלא חווה את הניסים – לא מרגיש מחויב. מי שלא היה עמו בירידה, לא יידע להעריך את גודל החסד בעליה ועד כמה מחויבים לקב"ה.

דרשות מהר"ל עמודים ג-ד: פרשת מתן תורה נסמכה אל 'וישלח משה את חותנו' [אף שיתרו לא עזב עד שנה אחר כך] להורות לנו כי לישראל בפרט התייחסה נתינת התורה בהחלט ולא לזולתן מהעמים.

כמאמרו 'אנוכי ה"א אשר הוצאתיך מארץ מצרים' - תלה הדבר בהוציאו אותם ממצרים... רצה לומר: אחר שהוצאתי אתכם ממצרים מבית עבדים, היא הסבה המכרחת אתכם לעבדים לי ושמוכרחים אתם לקבל גזירתי ותורת בעל כורחכם. אבל לא עלה לרצון לפניו שיאמרו 'מרצון נפשנו הטוב נעשה זאת', אלא יהיו עבדים קנויים לו בהכרח... ויתרו לא היה שייך בבחינה זאת, שלא הוציאו ממצרים, ולא תהיה לו קבלת התורה כי אם מרצון עצמו, מה שאין דעתו יתברך נוחה בו כנזכר.

ולסיכום: הדבר הכי גרוע שהורה יכול לעשות לילד הוא לא לדרוש ממנו, להקל עליו מדי.

עד כאן בכל הנוגע לחלק הראשון: ההתעלמות של התורה מבני משה. וכאן עלינו לעבור אל החלק השני, שקשור במיוחד לפרשת השבוע: למה בכל זאת מתעקשת התורה לקשור את "תולדות משה" עם בני אהרן? למה חשוב לומר שמשה כן זכה למשפחה טובה **דרך התלמידים שלו**? מה המסר? הרבי מליובאוויטש עסק בכך בכמה שיחות בהקשרים שונים, והאמת היא שהדברים קשורים ליסוד מחשבת "חב"ד", שכותרתה עבודת ה' מתוך "**חכמה, בינה ודעת**".

ד. התורה רוצה כביכול לפצות את משה ולהשיב את כבודו: מסיבה כזו או אחרת, הוא לא זכה לילדים לומדי תורה, אבל הוא עשה משהו אחר, דומה ולא פחות חשוב: הוא ילד מיליוני תלמידים. מה שלא קרה בתוך ביתו, התרחש בענק מחוץ ביתו ושינה את העולם. הפרשה שלנו נועדה לפרט את בני לוי, ולמרבה הצער, בני משה לא היו מספיק ראויים להיכלל בשבט הגדול הזה, אז התורה מאזנת את כבודו של משה עם המסר המקביל: הוא לא זכה לבנים אבל ילד מיליוני תלמידים.

וכאן מעבירה התורה את הערך הגדול של החינוך: יש רק פעולה אחת בעולם שמשתווה לפלא של הלידה: חינוך. כי בכוח החינוך אפשר ליצור ילדים מחדש. חינוך הוא לא פעולה חיצונית של העברת מסר, הוא סוד הסודות של האומה שלנו, הוא **המעצב של החברה** ואם הלידה הביולוגית מעניקה חיים, הלידה הרוחנית באמצעות החינוך מעניקה משמעות לחיים.

הנה סיפור: מורה בירושלים שמצליח מאוד בעבודתו פגש פעם אדם מבוגר שהיה המורה שלו לפני ארבעים שנה. הם נפגשו בידידות ואז המורה הצעיר ביקש לספר משהו למורה המבוגר. "דע לך שבזכותך הפכתי להיות מורה. מי כמוך יודע שמקצוע ההוראה אינו קל ואינו מבוקש בזמננו, אבל אתה נטעת בי את האהבה להוראה. ומעשה שהיה כך היה:

"הייתי אז תלמיד צעיר בכיתה ז' ואחד הילדים בכיתה הביא שעון יקר. אביו העשיר חזר מחוץ לארץ וקנה לו שעון איכותי. העיניים של כולנו יצאו מקנאה ואחרי ההפסקה אירע אסון: השעון נגנב. הוא בכה וצעק, אבל אף אחד לא הודה. אתה, המורה, נכנסת לכיתה וביקשת מכולנו לעמוד לאורך הקיר עם עיניים עצומות וידיים למעלה. ערכת חיפוש בכיסים ומצאת את השעון אצלי. ביקשת מכולנו לשוב למקומות, ואז אמרת שהיה כאן ילד שהיצר שלו התגבר לרגע, אבל עכשיו הכל בסדר. הוא התפטר מהשעון והתגבר על היצר. וזהו, אף אחד מהילדים לא ידע מי הגנב והכבוד שלי ניצל. באותו רגע החלטתי שכשאגדל, ארצה להיות מורה כמוך. אם יש בכך אמון כזה שהתלמיד לא התכוון לגנוב אלא רק יצרו גבר עליו – אני רוצה להיות חלק מהמערכת הזו.

"אבל בכל זאת משהו מציק לי כל השנים", המשיך ואמר המורה הצעיר: "איך זה שלא אמרת לי כלום? מילא לא ביישת אותי בפני החברים, אבל למה לא קראת לי לשיחת נזיפה אחרי השיעור?". "אגיד לך את האמת", ענה המורה המבוגר, "ארבעים שנה חלפו ועד הרגע הזה לא ידעתי מי הגנב, גם אני חיפשתי לכם בכיסים עם עיניים עצומות..."

יש שתי דרכים ללדת אדם: הדרך הפיזית היא להרות אותו ולהביאו לעולם. הדרך הרוחנית היא להקנות לו מסר, משום שמסר הופך להיות האדם עצמו. רעיון הוא המושג החיצוני היחיד שנכנס לתוך האדם ומחלחל לתוך המנועים שלו. דוד המלך אומר: "ותורתך בתוך מעי". התורה היא כמו אוכל שהופך להיות האדם עצמו, מה שמרכיב את תאי הגוף שלו, וכך רעיון אלוקי מגבש את המחשבה ואת הדמיון והופך להיות האישיות עצמה.

משה רבנו לא זכה ללדת בנים לומדי תורה, אבל הוא עשה משהו לא פחות גדול: הוא ילד עם שלם, כי "כל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו". לימוד הוא פעולה דרמטית שיוולדת אנשים ומעניקה להם כיוון לחיים. הלימוד לוקח תלמידים והופך אותם למנהיגים. במקום לעשות בשביל המורה, הם מתחילים לעשות בשביל עצמם.

וזאת קריאה לכל הורה: אנו משקיעים כל כך הרבה במשחקי חדר הילדים, אבל מוותרים בכל מה שקשור לחינוך. וזה אסון, כי את המשחקים הם ישכחו, אבל הלימוד הוא בית החרושת לגידול אדם.

קעת נוכל להבין 'מדרש פליאה', גמרא תמוהה ביותר:

זבחים סב,ב: בני אחותו של רבי טרפון ישבו לפניו [ולא אמרו כלום]. פתח ואמר [משהו כדי שידברו]: 'ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני'. אמרו לו: 'קטורה' כתיב. קרא עליהם 'בני קטורה'.

אחייניו של רבי טרפון באו לבקרו, אבל לא אמרו כלום. הם לא היו לומדי תורה ולא מצאו נושא להעסיק בו את דודם הדגול. רבי טרפון רצה לעורר אותם לשיחה והחליט לשנות פסוק מפורסם. הוא ציטט את הפסוק "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה", ושינה את המילה האחרונה ואמר: "יוחני". אחייניו התקוממו ותיקנו אותו: "קטורה כתיב". ואולם רבי טרפון התאכזב וקרא עליהם "בני קטורה".

וכמובן הסיפור הזה הוא מדרש פליאה: א. מה מטרתו? למה לבזות את אחייני רבי טרפון? ב. למה רבי טרפון שלף שם כה מוזר כמו "יוחני", שם שאינו יהודי אפילו? הוא היה יכול לומר "ויקח אשה ושמה שרה, רבקה, רחל ולא?" ג. והעיקר: למה הוא התאכזב מהתגובה שלהם וקרא להם "בני קטורה"? הרי התוכנית הצליחה והם תיקנו אותו בדיוק כמו שרצה לעורר אותם?

הרבי מליובאוויטש הסביר הכול בצורה מבריקה: הדיון בין רבי טרפון לתלמידיו עסק בשאלה האם אפשר להיוולד מחדש? האם אנשים מנותקים כמו אחייניו יכולים להיפתח ללימוד התורה? במטרה להוכיח זאת רבי טרפון רמז לסיפור במסכת סוטה. הגמרא מספרת שם על מכשפה בשם "יוחני בת רטיבי" שהייתה גוזלת את הבריות. כאשר אישה בעיירה הייתה הולכת ללדת, יוחני הייתה מטילה כישוף ועוצרת את תהליך הלידה. הבעל המבוהל היה רץ אל הצדקת, יוחני בת רטיבי, מפקיד תרומה קטנה בשביל הכולל והיא הייתה מסירה את הכישוף ומחוללת את הלידה. הגמרא מסיימת כי פעם התעכב אצלה אחד הבעלים ושמע את כלי הכישוף מקשקשים והבין מי עומד לפניו והרגו אותה.

רבי טרפון פונה לתלמידיו ואומר: "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני". כלומר, אל תתיאשו מעצמכם, אפשר לחולל אתכם את הנס של "יוחני" שהייתה מייצרת לידות, וכך אתכם אפשר ללדת מחדש, וזאת בכוח לימוד התורה שמרומם אנשים מעבר לעצמם. שהופך את חכמת ה' לאדם עצמו. ואולם האחיינים היו תקועים באזור הנוחות שלהם ולכן ענו: "קטורה כתיב", והרי הפירוש של המילה "קטורה" הוא הפוך כדברי רש"י שם: "שקשרה פתחה כדי לא להזדווג לאחר חוץ מאברהם אבינו. בכך התכוונו האחיינים לרמוז כי הם תקועים בהרגלים שלהם ואינם יכולים להשתנות. התאכזב רבי טרפון וקרא עליהם "בני קטורה".

עלינו להשקיע בחינוך, להתמסר לחינוך, ולדעת שאין שום דבר בלתי אפשרי במסגרת חינוך.

תוכן מליקוטי שיחות טו/179: מובא ברש"י פרשתנו (ג,א): 'כל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו'. וכך מספרת הגמרא (סוטה כב,א) על אלמנה מכשפה בשם יוחני בת רטיבי שהייתה עוצרת את לידת האישה ולאחר שהיא מצטערת הרבה, סותרת כשפיה והוולד יוצא. ולכן הזכיר אותה רבי טרפון, כיון שהוא רצה לעשות באחייניו ענין דומה של 'כאילו ילדו' על ידי לימוד התורה. אולם הם הגיבו והזכירו את 'קטורה', שהיא מלשון 'קשירה', שהיא ההיפך מיוחני, ענין הלידה.

נסיים בנקודה אחרונה שקובעת ברכה בפני עצמה: בשנת תשט"ו תכננו ארגוני המורים שביתה במטרה לשפר את שכרם ותנאי העסקתם. קבוצת מורים חבדי"ת הייתה בין המוחים נגד משרד החינוך והם קיבלו מכתב חריף מהרבי בו מעצים את האחריות של העוסקים במקצוע החינוך.

הרבי העלה את השאלה הבאה (ובעומדנו בערב חג השבועות, יום לידתו והסתלקותו של דוד המלך, הדברים נוגעים שבעתיים): שני מלכי ישראל הראשונים 'חטאו' בסוף ימיהם ונענשו, ואולם היה פער אדיר בתגובה של הקב"ה לחטא שלהם: שאול חטא במעשה עמלק והתגובה של הקב"ה הייתה חדה ומוחלטת: אין תשובה ואין מחילה והמלכות תינתק מזרעו. דוד, לעומתו, חטא בבת שבע והתגובה של הקב"ה הייתה סלחנית: הוא אמנם יסבול עד סוף ימיו, אבל מלכותו לא תינתק ממנו. מדוע?

ואדרבה, הרי חטאו של דוד היה הרבה יותר חמור, בעניינים הקשורים בשפיכות דמים וכו', ואילו חטאו של שאול היה בסך הכול בכך שטעה בשיקול הדעת וריחם על אגג מלך עמלק?

ביאר הרבי כך: שאול חטא במה שהיה שליחות חייו, בעצם התפקיד של מלך, ועל כך אין מחילה. דוד, לעומת זאת, חטא בעניין פרטי שאינו נוגע לעצם שליחות חייו כמנהיג העם ועל כך יכול להיות תיקון. הרבי חיבר זאת לעולם המורים וכתב: חינוך זה לא מקצוע. זאת שליחות חיים שנבחרו אליה הטובים ביותר, וכאן צריכים לחשוב יומם ולילה לפני שמשביתים את המערכת הזו. כאן לא מדובר בדיני ממונות, אלא בדיני נפשות שקשורים בעתידם של הילדים, אבל גם בטובתם של המורים עצמם, בהיות מדובר בשליחות חיים עלי אדמות.

נשלח מכאן ברכה, הצלחה והערכה לכל המורים ששבים השבוע לתפקוד מלא בבתי הספר ותהיה מלאכתם לתועלת לדורי דורות.

אגרות קודש ג אגרת ג'יח: ידוע בהענין ד'שאול באחד ועלתה לו ודוד בשתים ולא עלתה לו'. כי חטא שאול היה בעניין שהיה תפקידו ומשרתו, היינו בענייני מלכות, משא"כ חטאיו של דוד אף שמצד עצמן היו חמורים יותר לא היו בתפקידו, ובלשון החסידות 'עיקר שליחותו בעלמא דינ'. מפני טעם זה מובן אשר זה שצמצמו בהשעות דלימודי חול אין בזה נפקא מינה בהיזק דפעולה זו [שביתת המורים].

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**